

سیلاب‌های تابستانی کمکی به ذخایر آب سدهای ایران نکرد

سدهای بدون کاربری؟

مهام سلیمان بیگی، تعداد سدهای ایران پس از انقلاب حدود ۲۲ برابر شده است. در سال‌های پیش از انقلاب کمتر از ۳۰ سد در ایران ساخته شده بود اما اکنون بر اساس آخرین اطلاعات شرکت مدیریت منابع آب ایران در ۳۱ استان کشور ۶۴۷ سد در حال بهره‌برداری است و علاوه بر آن ۱۴۶ پروژه احداث سد در دست اجرا و ۵۳۷ سد در دست مطالعه است. با وجود ۲۲برابرشدن سدهای ایران، این سدها نه توانسته‌اند جلوی سیل‌های ویرانگر را بگیرند و نه ذخایر آب چندانی از سیلاب‌ها برداشت کنند. بر اساس گزارش جمعیت هلال احمر ایران، سیل تابستان امسال به ۱۵ استان خسارت وارد کرده است. گزارش وزارت نیرو هم نشان می‌دهد این سیلاب‌ها فقط ۱.۲ میلیارد مترمکعب آب سدهای ایران را اضافه کرده‌اند. این در حالی است که مجموع ظرفیت سدهای ایران حدود ۵۰ میلیارد مترمکعب است. ذخایر آبی که سیلاب امسال به سدهای ایران اضافه کرده، از سوی متولیان ناچیز توصیف شده است.

محمد شه‌ریاری، مدیر دفتر بهره‌برداری و نگهداری از تأسیسات آبی و برقآبی شرکت آب منطقه‌ای تهران در گفت‌وگو با ایلنا توضیح داده که سیل فقط ۹.۴ میلیون مترمکعب آب به ذخایر سدهای تهران اضافه کرده که این میزان به اندازه سه روز مصرف آب این استان ارزیابی شده است. عباس صدریان‌فر، مدیرعامل سازمان آب و برق خوزستان نیز درخصوص وضعیت سدهای خوزستان پس از وقوع پدیده مونسون و بارش‌های این سامانه در خوزستان گفته است: بر اساس آمارهای ثبت‌شده از اولین روز فعالیت سامانه مانسون در خوزستان تاکنون، حجم ورودی به مخازن تغییر محسوسی نداشته است. این موضوع در حالی رخ می‌دهد که سال ۹۸ هم پس از سیلاب‌های ویرانگر بهاری و خسارت سنگین حدود سه میلیارد داری که بر جا گذاشت، بسیاری از استان‌های ایران ازجمله خوزستان دچار بحران آب شدند!

این در حالی است که مدافعان سدسازی سالیان سال اعلام کرده‌اند سدسازی بی‌رویه در ایران با هدف مهار سیلاب‌ها بوده است؛ اما چه شده که این حجم بالای سدها نه توانسته‌اند سیلاب‌ها را مهار کنند و نه ذخایر آبی چندانی برای شرایط کم‌آبی دست‌یافتند؟

خوزستان سرزمین سدوسیل و کم‌آبی!

خوزستان روزگاری پرآب‌ترین جلگه ایران بود و بیشترین سدسازی در این استان انجام شده است و حالا بزرگ‌ترین سد ایران یعنی سد کرخه در این استان قرار دارد؛ اما در سال‌های اخیر مردم این استان در برخی مناطق گرفتار کمبود آب آشامیدنی شده‌اند.

روی دیگه سکه بحران آب در خوزستان، سیلاب‌های ویرانگر است. در پی سیل اخیر در استان خوزستان، تاکنون چهار نفر کشته شده‌اند و یک کودک سه‌ساله همچنان مفقود است. سرآب‌های کشاورزی تخریب‌شده، برق و شبکه تلفن همراه در پی قطع برق ایستگاه در منطقه صیدون قطع شده و مدیرکل مدیریت بحران خوزستان خیر داده ارزیابی خسارات سیل را آغاز کرده‌اند.

این وضعیت خوزستان سه سال بعد از سال ۹۸ است؛ سالی که هفت‌سین اهالی جنوب کشور را سیل برد و ۱۲هزار و ۵۰۰ میلیارد تومان خسارت به‌جا گذاشت؛ آن‌هم در حالی که حدود دو ماه قبل از این سیل به وزارت نیرو اعلام خطر شده بود، ورودی و خروجی سد اعلام و پیش‌بینی شده بود تا هزار و ۵۰۰ مترمکعب در یک مسیر آرام و روان بدون خسارت خواهد بود. وزیر هم اعلام کرده بود هفته بعد جلسهای در این خصوص برگزار می‌شود؛ جلسه‌ای که برگزار شد اما منجر به هیچ اقدامی نشد.

تشدید خشک‌سالی در پی سیلاب

البته وقوع سیل در خوزستان چیز جدیدی نیست؛ مناطق نفت‌خیز ایران در استان خوزستان از دیرباز و به سبب فرارگرفتن در مصب خروجی رودخانه‌های مهم کارون، دز و کرخه به خلیج فارس، همچنین استقرار در کوهپایه‌های زاگرس، متأثر از شرایط

یک سالگی دولت در فضای مجازی

ابراهیم رئیسی پس از یک سال از آغاز به کار دولتش در توئیتر چه جایگاهی دارد؟

محمد رهبری؛ یک سال از آغاز به کار دولت ابراهیم رئیسی گذشته است و حالا بعد از گذشت یک سال می‌توان ارزیابی دقیق‌تری از عملکرد او داشت. به نظر می‌رسد پس از گذشت این یک سال، دولت نه در حل مسائل خارجی توفیقی کسب کرده است و نه توانسته در عرصه سیاست داخلی موفقیتی داشته باشد. در عرصه اقتصادی نیز شاخص‌ها بیانگر آن هستند که شرایط اقتصادی بدتر از گذشته شده و گرانی‌ها بیش از پیش بر مردم فشار می‌آورد. در عرصه اجتماعی و فرهنگی نیز عملکرد دولت باعث نارضایتی بیشتر زنان، فعالان مدنی و هنری، بازنشستگان، فرهنگیان و اقشار مختلف مردم شده که این امر در نظرسنجی‌هایی که راجع به دولت شده نیز مشهود است. اما عملکرد دولت در فضای مجازی، خصوصا در توئیتر که کاربران مختلف سیاسی حضور دارند، چطور نمود داشته است؟

تحلیل داده‌های توئیتری نشان می‌دهد فضای توئیتر در یک سال گذشته کاملا منتقد عملکرد ابراهیم رئیسی و دولت او بوده است و طیف گسترده‌ای اعم از اصولگرا، اصلاح‌طلب و مخالفان جمهوری اسلامی در این یک سال توئیت‌های انتقادی علیه دولت رئیسی داشته‌اند. البته حمایت‌هایی هم از دولت رئیسی انجام شده است که به مرور زمان هر چقدر از آغاز به کار دولت او گذشته، از شدت و میزان این حمایت‌ها نیز کاسته شده و توئیت‌های حمایتی نیز کمتر لایک خورده است. در این یک سال، بیش از ۸۱۳ هزار توئیت در مورد ابراهیم رئیسی زده شده است و این توئیت‌ها بیش از ۱۳ میلیون بار لایک شده؛ لایک‌هایی که عمدتا معطوف به توئیت‌های انتقادی بوده است.

داده‌ها نشان می‌دهد هم‌زمان با آغاز به کار دولت ابراهیم رئیسی و یک ماه پس از آن، بیشترین تعداد توئیت راجع به او زده شده، اما به مرور زمان از میزان توئیت‌ها و توجه کاربران توئیتری به ابراهیم رئیسی کاسته شده است. با این حال، هم‌زمان با اجرای جراحی اقتصادی و حذف ارز چهارهزارو ۲۰۰ تومانی توسط دولت ابراهیم رئیسی، تعداد توئیت‌های منتشرشده راجع به او افزایش چشمگیری داشته و همان‌طور که در نمودار نیز مشخص است، یک قله بزرگ را در این مقطع داریم. مقطع دیگری که توئیت‌ها راجع به ابراهیم رئیسی افزایش یافته، در اواخر دی و اوایل بهمن سال گذشته است؛ زمانی که هم‌زمان با سفر رئیسی به مسکو و حواشی آن سفر شد و پس از آن نیز ماجرای «نهار خوردی» پیش آمد که این دو موضوع نیز باعث شد تا رویکرد انتقادی

سیلاب ایران

می‌کنند. برای مثال گروهی از تحقیقات انجام‌شده روی سیل ۹۸ در استان خوزستان علت ایجاد خسارت را نبود اعتماد و اطمینان دست‌اندرکاران مدیریت سیل به پیش‌بینی‌ها و استفاده از کلیه قابلیت‌ها و ظرفیت‌های مخازن سدها برای کنترل و تعدیل سیل می‌دانند.

سدهای ایران در دست مدیریت نمی‌شوند

حسین اسدی، متخصص منابع آب و خاک، در گفت‌وگو با «شرق» از تأثیر نبود مدیریت مناسب سدها در وقوع سیل اخیر و سیل سال ۹۸ می‌گوید. به گفته او مسئله تماما مربوط

به مدیریت و بهره‌برداری از سدهاست نه صرفا ایجاد آنها.

اسدی توضیح می‌دهد: برای مثال در سیل سال ۹۸ تا روز پنجم فروردین دریاچه‌های سد کرخه تقریبا بسته بود. در حالی که از همراه بارندگی زیاد بود و پیش‌بینی بارندگی شدید هم شده بود و بسیاری از مناطق حتی همان زمان دچار سیل شده بودند

اما دریاچه‌های خروجی سد کرخه تقریبا بسته بود و زیر هزار مترمکعب در ثانیه آب تخلیه می‌کرد. تازه از پنج فروردین بود که آب را با حجم زیاد رها کردند تا جلوی خطر آب پشت سد

را بگیرند. او می‌افزاید: اگر به بارش‌هایی که از شش ماه قبل از حادثه در بالادست کرخه آغاز شده بود ذره‌ای توجه می‌شد، حتی اگر به پیش‌بینی‌ها توجه می‌شد و از اسفند آغاز می‌کردند به صورت تدریجی آب سد را تخلیه‌کنند، مجبور نبودند در زمان حادثه سد را باز کنند. او تأکید می‌کند: مسئله مدیریت سدهاست؛ اینکه آب چگونه در داخل آن ذخیره یا راهسازی می‌شود. همان سال در دشتیاری استان سیستان‌و بلوچستان سد زیران باید زودتر تخلیه می‌شد تا هم‌زمان با بارندگی و ایجاد رواناب، نیاز نباشد تازه سد را باز کنند.

اطلاعات سدها سانسور می‌شود!

آن‌طور که از اظهارات این استاد دانشگاه تهران برمی‌آید تنها تجربه‌ای که مسئولان از سیلاب ۹۸ کسب کردند، نه تلاش برای پیشگیری بلکه سانسور اطلاعات بوده است! او می‌گوید از بعد از آن سال آمار و ارقام خروجی سدها مستتر نمی‌شود و حالا دسترسی به داده‌های این سدها هم سخت شده است. در حالی که پیش از این می‌شد از طریق دانشگاه با شرکت آب منطقه‌ای استان‌ها ارتباط برقرار کرد و درخواست اطلاعات داد، اما حالا انتشار این آمارها با محدودیت مواجه شده است.

لایروبی رودخانه‌ها سال‌هاست رها شده‌است

از نگاه اسدی، هم در سال ۹۸ و هم در حال حاضر، با توجه به تعداد بالای سد و حجم بالای مخازن سدها، انتظار کنترل سیلاب‌ها بود اما این اتفاق نیفتاد؛ چراکه علاوه بر مدیریت بد سدها، نباید برای کنترل سیل‌ها صرفا روی کارهای بزرگ و پرهزینه تمرکز کرد، حفاظت خاک، آبخیزداری با پوشش گیاهی در سطح هر حوزه می‌تواند بسیار موفق‌تر عمل کند.

او ادامه می‌دهد: ضمنا انتقادی که به وزارت نیرو وارد است این است که مناطق پایین‌دست بسیاری از سدها رها

اخبار برگزیده

با اعلام معاون رئیس جمهوری

جهاد سازندگی احیای می‌شود

معاون محرومیت‌زدایی و توسعه روستایی رئیس‌جمهور گفت: با اینکه مشکلاتی در کام اول داشتیم، اما احیای جهاد سازندگی در کام دوم روند مطلوبی دارد. نشست خبری با حضور سیدامیرحسین مدنی، معاون محرومیت‌زدایی و توسعه روستایی رئیس‌جمهور، در «نخستین نمایشگاه رویداد ملی همه با هم» با شعار از جهاد سازندگی تا جهاد پیشرفت و عدالت برگزار شد. مدنی تأکید کرد یکی از شعارهای دولت از ابتدا محرومیت‌زدایی است، به همین سبب نگاه ویژه‌ای به سمت مناطق محروم روستاها و عشایر شکل گرفت. معاون محرومیت‌زدایی و توسعه روستایی رئیس‌جمهور با بیان اینکه جهاد سازندگی در ابتدای انقلاب برکات زیادی داشته است، گفت: با توجه به برکات جهاد سازندگی، شخص رئیس‌جمهور با یک تیم تخصصی تصمیم گرفتند تا در زمان مشخص این جهاد احیا شود. جهاد سازندگی در کام دوم نسبت به کام اول تفاوت‌ها و مختصات خاص خودش را دارد. مدنی ادامه داد: در کام اول که جهاد سازندگی در ابتدای انقلاب بود، ما در راه، آب، زیرساخت، مسکن و طرح‌های هادی مشکل داشتیم و حتی روستاهایی وجود داشت که شناخته‌شده نبودند؛ اما در کام دوم زیرساخت‌ها در وضعیت مطلوبی قرار گرفت که می‌توان به وضعیت راه و روستایی ۷۸ درصد و طرح‌های ۵۵ درصد و گاز ۹۲ درصد و برق ۹۵ درصد اشاره کرد. او تصریح کرد: با وجود تکمیل زیرساخت‌ها در کام دوم، مهاجرت به شهرها افزایش پیدا کرده و دولت به دنبال علت این اتفاق است. از دیگر مشکلاتی که در حوزه روستا وجود دارد، تعداد زیاد متولی دستگاه‌های مردمی و دولتی در روستا ست. معاون محرومیت‌زدایی و توسعه روستایی رئیس‌جمهور گفت: چهار بخش کلیدی در دستور کار شورای عالی جهاد سازندگی است که عبارت‌اند از سیاست‌گذاری، هماهنگی رسانه، هماهنگی مردمی و گفت‌وگو سازش. مدنی بیان کرد: یکی از مشکلاتی که داشتیم نبود اطلاعات کافی در حوزه محرومیت‌زدایی و زیرساخت‌ها است. یک سری اطلاعات از هزینه شرکت‌های بزرگ در زمینه مسئولیت اجتماعی نداریم. سوآلی که وجود دارد، این است که آیا آنها بودجه‌ای را به مسئله محرومیت‌زدایی اختصاص داده‌اند؟ اگر اختصاص داده شده، آیا در جای درستی هزینه می‌کنند یا از روی فشار استاندار و فرماندار هزینه می‌شود. او در پایان افزود: برای آگاهی مسئولان تصمیم به نظیم نقشه راهی گرفته شد که در آن به این موضوع که ما چه تحویل گرفتیم و با چه چیزی مواجه هستیم و چگونه جلو برویم، مطرح می‌شود و این نقشه ذیل چهار نظام اقتصادی، حکمرانی، فرهنگی- اجتماعی و نوآوری تدوین شده است.

مدیرکل سابق دفتر منابع آب وزارت نیرو، اما معتقد است سدهای خوزستان در سیل اخیر تا حدودی جلوی سیل را گرفته‌اند و اگر این سدها وجود نداشتند، قطعا خسارت و پیامدهای سیل برای کشور سنگین‌تر بود.

سدسازی سفارشی برای کارنامه‌سازی

فهمی می‌افزاید: برخی سدهای خوزستان به سفارش مقامات استان و نمایندگان مجلس ساخته شده است. این افراد بسیار علاقه‌مند هستند که هرکجا آب وجود داشته باشد، حتی مسیل، در راهش سد بسازند. آنها با فشارها بر ظرفیت اکلوزیک منطقه فقط می‌خواهند برای خودشان کارنامه مثبتی رقم بزنند. اتفاقی که مشابه آن در حوزه دریاچه ارومیه هم افتاده است. مسئولانی که علاقه دارند کارهای بزرگ نمایشی انجام دهند، موجب ایجاد سدهایی شدند که واقعا ضرورت نداشته است.

برنامه‌ای برای کنترل سیل ندارند

فهمی ادامه می‌دهد: اینکه سدها بتوانند سیلاب را به درستی کنترل کنند، تا حد زیادی به مدیریت بهره‌برداری از سدها بازمی‌گردد. این موضوع در ایران به‌شدت به بازنگری نیاز دارد و باید منحنی فرمان اصلاح شود و شیوه بهره‌برداری از

مخازن از اساس تغییر کند. علت این مسئله هم کاهش حجم

مخزن به دلیل رسوبات و شد تغییر اقلیمی است که اتفاق افتاده است. علاوه بر آن فهمی باور دارد که آب رهاشده از سدها به دلیل تصرف حریم رودخانه و تجاوز ساخت‌وساز در مسیر رود، ساماندهی‌نشدن رودها، لایروبی‌نشدن مسیر رود حتما و قطعا سیل ایجاد خواهد کرد. در واقع از نظر مدیرکل سابق منابع آب وزارت نیرو حتی اگر بارش هم نباشد، اگر آب سد رها شود چون معبر سیل دچار دخل و تصرف شده بی‌تردید سیل خسارت‌باری ایجاد خواهد کرد. او در نهایت می‌گوید: مسئولان جای داشتن برنامه جامع برای سیل و خشک‌سالی و پیشگیری با آماده‌سازی سدها و معبرها، فقط غافلگیر می‌شوند و بعد از آن تا کمر داخل آب می‌روند تا عکس بگیرند.

ادامه از صفحه اول

فاجعه سیل‌های اخیر و سرنوشت شهرهای ما

حال باید گفت ما هم ممکن است مانند کشورهای هلند- که نیمی از آن زیر سطح دریاست- با زاین که توفان و سونامی زیاد دارد، مجهر به تاسیسات و تجهیزاتمانند سیل‌بندهای عظیم و حوضچه‌های کوچک و بزرگ نباشیم اما شورای عالی شهرسازی و معماری‌مان در راستای تکلیف صریح قانونی خود مبنی بر ایجاد هماهنگی بین تصمیمات و برنامه‌های دستگاه‌های مختلف به‌منظور ایجاد محیط زیست بهتر برای مردم، به مجموعه‌ای از تدابیر و تکالیف لازم‌الرعایه جهت دستگاه‌های مرتبط به شرح زیر اقدام و تأکید کرده است که اگر به‌خصوص از سوی شهرداری‌ها رعایت شود، نیمی از مشکلات حل خواهد شد.

در اسناد فرادست مرتبط با کاهش خطر سیل، به امضای خانم دکتر مالوارج، معاونت شهرسازی و معماری وزارت راه و شهرسازی، آمده است که نقشه‌های پهنه‌بندی خطر سیل باید تهیه شوند. همچنین مطالعات مربوط به سیلاب‌های شهری و پیشگیری از آن با دقت و کفایت در فرایند تهیه و تصویب طرح‌های توسعه‌عه و عمران انجام گیرد و «جمع‌آوری و دفع آب‌های سطحی شهرها» به «مدیریت سیلاب‌های شهری با رویکرد پیشگیرانه در سطح حوزه آبخیز بالادست» ضروری است. ضوابط و مقررات مربوط به استقرار کاربری و فعالیت‌ها در حرایم کمی و کیفی رودخانه و تأکید بر عدم توسعه شهری در پهنه‌های سیل‌خیز و سیل‌گیر، لازم بوده عرصه‌های طبیعی پیرامون شهرها اعم از جنگل و مرتع از طریق پیشنهاد پهنه‌هایی مانند طرح آبخیزداری، کمربند سبز حفاظتی، توسعه جنگل‌کاری و پارک‌های جنگلی در طرح‌های توسعه و عمران را تحت حفاظت قرار می‌داده است. آیا این اقدامات مورد توصیه هرگز اتفاق افتاده است؟

در این اسناد وظایفی نیز برای وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمان پدافند غیرعامل با همکاری وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح و سازمان مدیریت بحران، تعیین شده و جهت تقویت ضمانت اجرایی قوانین و برخورد قضائی با تخلفات شهرسازی و جرم‌انگاری این تخلفات نیز توصیه‌هایی شده است ولی آیا شهرداری جلوی تخلفات را خواهد گرفت؟

مسئولیت وزارت نیرو در اعمال مدیریت یکپارچه بر بستر و حریم رودخانه و مسیل‌ها و کنترل ساخت‌وسازهای غیرمجاز در حریم عرصه‌های مذکور در داخل و خارج شهرها و روستاها، کمتر از شهرداری‌ها نیست و «در برخورد با ساخت‌وسازها واقع در حریم و بستر رودخانه و مسیل‌ها و قلع و پاکسازی مستحذات غیرمجاز باید از صدور آرای کمیسیون ماده ۱۰۰ منجر به اخذ جریمه برای تخلفات واقع در حریم و بستر رودخانه‌ها و مسیل‌ها خودداری شود». به خاطر داریم نقش کمیسیون ماده ۱۰۰ را که چطور از صیانت از حق شهر و مردم، به همراهی با بخش خصوصی متخلف متناهی شد.

این گفتار ادامه دارد...